

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติภูเขาควาย : กรณีศึกษาเส้นทางเดินป่าของชุมชนบ้านนา เมืองท่าพะบาด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

โดย : บุญมี นุดสะดาวงศ์

ชื่อปริญญา : บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชา : การจัดการการท่องเที่ยว (หลักสูตรนานาชาติ)

ประธานกรรมการที่ปรึกษา : ดร. สุธิดา แจ่มใส-ไวท์

ศัพท์สำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เส้นทางเดินป่า ป่าสงวนแห่งชาติภูเขาควาย

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ 1) วิเคราะห์สภาพทั่วไปของการจัดกิจกรรมการเดินป่า เพื่อประเมินสถานภาพของชุมชนบ้านนา ในการจัดกิจกรรมการเดินป่า 2) เพื่อศึกษามาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมในระดับพื้นที่ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางและปัจจัยที่มีส่วนในการเสริมสร้าง ให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมิน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และเอกสารที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน รองผู้ใหญ่บ้าน ผู้จัดการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่นและตัวแทนกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านนา รวมทั้งหัวหน้าและรองหน่วยงานคุ้มครองป่าสงวนแห่งชาติภูเขาควาย และผู้ประสานงานระหว่างโครงการท่องเที่ยวเมืองท่าพะบาดกับชุมชนบ้านนา ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและแยกแยะออกเป็นหมวดหมู่ แล้วทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอ โดยการบรรยายและในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ผลการศึกษาพบว่า

1) ชุมชนบ้านนามีจุดเด่นที่ส่งผลให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับความสนใจ ประกอบด้วยพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการท่องเที่ยวได้แก่ ป่าสงวนแห่งชาติภูเขาควาย โดยเฉพาะพื้นที่อนุรักษ์ข้างหอคูซ้างมีโป่งน้ำเค็มที่ลำห้วยชาย (ห้วยทรายในภาษาไทย) ซึ่งเป็นสถานที่ที่ช้างป่าลงกินน้ำเป็นประจำ โดยชุมชนได้สร้างหอคูซ้างให้นักท่องเที่ยวได้ส่องช้างป่า รวมทั้งมีผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถจัดระบบการจัดการการท่องเที่ยวเป็นรูปธรรม โดยมีการจัดการบริการท่องเที่ยวเป็น 2 ส่วน คือ การบริการนำเที่ยวและบริการที่พักโฮมสเตย์ พร้อมทั้งมีการกำหนด

เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ มี 3 เส้นทาง ตลอดจนมีการกำหนดอัตราค่าบริการอย่างชัดเจน ในขณะเดียวกันรายได้จากการบริการท่องเที่ยวได้มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน

2) มาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน โดยพิจารณาจากองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้านของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทุกดัชนีที่เกี่ยวข้องได้แก่ (1) พื้นที่ป่าของชุมชนมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับสูง (2) ชุมชนได้มีการจัดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่อย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (3) ชุมชนมีการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และ (4) ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการชี้วัดมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทกิจกรรมเดินป่าได้คะแนนเฉลี่ย 68 คะแนน ในจำนวนคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งจัดว่ามีมาตรฐานในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับดี อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน คือ ช้างป่าถูกฆ่าตายและพื้นที่ป่าซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของช้างป่ามีแนวโน้มลดลง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าของกลุ่มคนที่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน ตลอดจนยังขาดมาตรการในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งในการพักแรมบนหอดูช้างและในเส้นทางเดินป่า รวมทั้งขาดการเก็บข้อมูลและประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ขาดอุปกรณ์เดินป่า สื่อปรากฏในศูนย์ข้อมูลข่าวสารยังขาดการปรับปรุงให้เป็นข้อมูลปัจจุบันทั้งในลักษณะรูปภาพและเนื้อหา

3) แนวทางและปัจจัยที่มีส่วนในการเสริมสร้าง ให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน คือ ควรใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเข้มงวดต่อกลุ่มคนที่ฆ่าช้างป่าและกลุ่มคนที่ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ควรมีการออกลาดตระเวนและเฝ้าระวังเขตพื้นที่ป่าสงวนอย่างเข้มงวด เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าไว้อย่างยั่งยืน และเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน พร้อมทั้งเป็นผลประโยชน์ต่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติภูเขาควาย เพื่อเป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติของนักศึกษา นักวิจัย เยาวชน นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไป ในอนาคต นอกจากนี้ควรมีการเก็บข้อมูลและประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ควรจัดซื้ออุปกรณ์สำหรับใช้ในกิจกรรมเดินป่า ควรปรับปรุงสื่อต่าง ๆ ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้เป็นข้อมูลปัจจุบันทั้งในลักษณะรูปภาพและเนื้อหา

ABSTRACT

TITLE : ECOTOURISM MANAGEMENT IN PHOU KHAO KHOUAY NATIONAL PROTECTED AREA: A CASE STUDY OF BAN NA TREKKING TRAIL, THAPHABATH DISTRICT, BOLIKHAMXAY PROVINCE, LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

BY : BOUNMY NOUDSADAVONG

DEGREE : MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION

MAJOR : TOURISM MANAGEMENT (INTERNATIONAL PROGRAM)

CHAIR : SUTHIDA JAMSAI WHYTE, Ph.D.

KEYWORDS : ECOTOURISM / TREKKING TRAIL / PHOU KHAO KHOUAY NATIONAL PROTECTED AREA

This study aimed to investigate the current status of ecotourism management at Ban Na Trekking Trail in Phou Khao Khouy National Protected Area, analyze the quality of this management, and provide an appropriate ecotourism program that could be implemented and developed in a sustainable manner. The methodology of the study included semi-structured interviews with local residents, including the village head and deputy, manager of the Ban Na tourism unit, local guides, and representatives of home-stay groups. In addition, interviews were conducted with the manager and deputy manager of Phou Khao Khouy National Protected Area and the person in charge of coordination between Ban Na and Thaphabath district regarding the ecotourism project. Direct observations were made by the local guides and the researcher and quality assessment forms for the project were completed. Data was collected from the interviews, observations, and quality assessment forms relevant to the aims of the study and classified according to these aims, and analyzed by content analysis and descriptive statistic analysis.

The results indicated three findings. The first related to details about the main attraction of Ban Na, trekking into Phou Khao Khouay National Protected Area. The most popular site was the forest conservation area near the huge Elephant Observation Tower on the banks of Houay Xay stream where tourists were able to watch wild elephants in their natural habitat. The

study indicated that the management of the ecotourism business was divided into trekking tours and home-stays and was capably managed by the leaders of local residents, with the income from tourism services being administered by and distributed among local residents and stakeholders.

The second finding was that the quality of ecotourism at Ban Na was satisfactory. The study revealed that the forest around Ban Na was a good ecotourism destination with potential for future development and the local residents possessed sound knowledge, were skilled in managing the natural resources and the tourism services, and actively participated in ecotourism activities. The completion of the quality assessment forms resulted in a score of 68 out of a total of 100. However, a number of obstacles presented themselves to effective ecotourism management at Ban Na, such as the threat to the area's bio-diversity, especially the killing of wild elephants by poachers and the destruction of native habitats by illegal logging. Also a lack of control of the number of tourists using the trekking trails and the number of overnight-stay visitors at the Elephant Observation Tower has severely affected the area and insufficient data, ineffective assessment plans, inadequate trekking materials, and out-of-date information have made evaluation difficult for local residents and tourism managers.

The third finding was the formulation of a sustainable ecotourism management approach for Ban Na that must be implemented with strict natural conservation regulations, such as the stopping of illegal logging, to protect the area. In this way, the Phou Khao Khouay National Protected Area will become a protected site for people, now and in the future, keen to enjoy, experience, and learn more about biodiversity and ecology.